

İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Alternatif Değerlendirme Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri-I*

The Opinions Of Classroom Teachers About Alternative Assessment Approaches-I

Fatma Şaşmaz Ören** Nilgün Tatar***

ÖZET

Bu çalışmada ilköğretim sınıf öğretmenlerinin yeni eğitim programıyla paralel olarak değişen ve gelişen alternatif değerlendirme yaklaşımları hakkındaki görüşleri ortaya konmaktadır. Çalışma 2005-2006 ve 2006-2007 eğitim-öğretim yıllarında Ankara, Eskişehir, Manisa ve Sivas illerinde, merkez ve köylerde bulunan ilköğretim okullarında görev yapan 70 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada özel durum yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımları hakkındaki görüşleri araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu sorular aracılığıyla toplanmıştır. Açık uçlu sorulardan elde edilen veriler kategorilere ayrılarak farklı boyutlar altında toplanmış ve sonuçlar yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımlarını farklı şekillerde ifade ettikleri tespit edilmiştir. Öğretmenler bu yaklaşımları sıklıkla miğfer derslerde kullandıklarını belirterek, bu yaklaşımları uygularken karşılaştıkları temel problemleri, yaklaşımın avantaj ve dezavantajlarını açıklamışlardır. Temel olarak öğretmenler alternatif değerlendirme yaklaşımı uygulamalarının çok fazla vakit aldığını ve eğitim programının yoğunluğundan dolayı değerlendirme etkinliklerine yeterince vakit ayıramadıklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif değerlendirme, öğretmen görüşleri, sınıf öğretmenliği

ABSTRACT

In this study, classroom teachers' alternative assessment approaches which have changed in accordance with the new education system are brought up. The study has been held with 70 classroom teachers who work in the centre and villages of Ankara, Eskişehir, Manisa and Sivas in 2005-2006 and 2006-2007 training and education years. In this research case study method has been used. The ideas about alternative assessment approaches which belong to the teachers who attended the study have been collected by researchers with the help of open ended questions. The answers that were given to "open ended questions" have been collected in different dimensions by categorizing and the results have been interpreted from the gathered data. At the end of this research it has been found that the teachers gave different opinions about the alternative assessment approaches. The teachers have stated that they usually used these approaches in basic lessons and they have explained the main problems, advantages and disadvantages of the approach which they encountered in practice. Basically, the teachers have stated that the alternative assessment approach applications take too much time and because of intensive training process they can't spare enough time for the assessment activities.

Key Words: Alternative assessment, teachers' opinions, classroom teaching.

1. GİRİŞ

Değerlendirme, öğretme ve öğrenmenin etkililiğini belirlemek amacı ile yapılan, eğitimle ilgili verilerin toplanmasını ve yorumlanmasını içeren çok adımlı sistematik bir süreçtir [8]. Eğitim-öğretim sürecinin önemli bir aşaması olan değerlendirme; eğitimin amaçlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini, gerçekleştiyse hangi ölçüde gerçekleştiğini,

öğrenciye öğretim süreci boyunca ne kazandırılabilirdiğini belirlemeyi sağlar. Belirlenen kazanımların gerçekleşmediği durumlarda ise anında dönüt ve düzeltme yapılarak, bunların kazanılmasına imkân tanır [13]. Harris (1998) değerlendirmeyi; öğrencinin öğrenmesinin, dikkatli ve tam olarak ölçülmesi ile öğretmen, öğrenci, veli ve diğerleri için sonuçların açık bir şekilde ifade edilmesi olarak tanımlamaktadır.

* Tüm yazarlar eşit katkıya sahiptir.

** Celal Bayar Üniversitesi, Demirci Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Demirci/MANISA, fsasmaz@gmail.com

***Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü/ SIVAS, ntatar@cumhuriyet.edu.tr

Değerlendirmenin yapısına hizmet eden bazı prensipler vardır. Bunlar;

Prensip 1-Öğrenme sürecinin doğası: Öğrenme, bilgi ve yaşantıdan gelen bir keşif ve yapılandırma sürecidir.

Prensip 2- Öğrenme sürecinin amaçları: Öğrenen, bilginin sunulmasında tutarlı ve anlamlı bir yaratıcılık için araştırır.

Prensip 3- Bilginin yapılandırılması: Öğrenen, yeni bilgisini önceki bilgisi ile birleştirir.

Prensip 4- Üst düzey düşünme: Üst düzey düşünme stratejileri; yaratıcılığı, uzmanlık gelişimini ve kritik düşünmeyi kolaylaştırır.

Prensip 5- Motivasyon artırıcı öğrenme görevlerinin özellikleri: Merak, yaratıcılık ve üst düzey düşünme; öğrenci için orta zorluktaki gerçek öğrenme görevlerinin yenileriyle ilişkilendirilmesiyle uyandırılır.

Prensip 6- Öğrenmedeki bireysel farklılıklar: Tüm öğrencilere, öğrenme, motivasyon ve etkili öğretimin bütün temel prensipleri uygulanır. Ancak buna rağmen öğrenciler, farklı öğrenme kapasitelerine sahiptirler. Her öğrencinin farklı bir öğrenme biçimi vardır, buna bağlı olarak da öğrencilerin öğretim stratejisi tercihleri farklıdır [10].

Bu prensipler incelendiğinde, klasik kâğıt kalem testleri ya da standart testlerle öğrencileri değerlendirmenin ne kadar zor olacağı ortadadır. Çünkü öğrencilerin bireysel farklılıkları, öğrenme süreçlerindeki farklılıklar, önceki yaşantıları, beceri ve tutumları dikkate alınmadan değerlendirme yapmak bizi yanlış sonuçlara götürecektir [17]. Klasik eğitim sisteminde öğrencinin öğrendiklerinin bir kanıtı olabilen kâğıt-kalem testleri çoğu zaman öğrencilerin gerçek öğrenme yaşantılarının boyutlarını yansıtmaz [4]. Ayrıca değişen eğitim anlayışına göre pek çok yeni öğretim modelleri ortaya konmaktadır. Yapılandırmacılık, çoklu zekâ kuramı, yaratıcılık, aktif öğrenme, probleme dayalı ve proje tabanlı öğrenme gibi çağdaş eğitim yaklaşımlarına dayalı öğrenme öğretme süreçlerinde kazandırılan beceriler klasik kâğıt-kalem testleri ile ölçülemez [6].

Ülkemizde 2004-2005 eğitim öğretim yılında pilot çalışmaları yapılan ve 2005-2006 öğretim yılından itibaren yürürlüğe giren ilköğretim birinci kademenin eğitim programına göre ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğrencilerin sadece bilgi düzeyinde kazanımlarını değil aynı zamanda tutum ve beceri düzeyinde de kazanımlarını ölçecek şekilde çeşitlendirilmiştir. Bu programa göre ürün temelli ölçme ve değerlendirme anlayışından ziyade süreç temelli bir anlayış ortaya konmaktadır.

Değerlendirmenin süreç temelli olduğu bu yaklaşımlar bilimsel alan yazında "alternatif", "performans temelli", "müfredat temelli" ya da "gerçek veya otantik" değerlendirme olarak tanımlanmaktadır. Bazı kaynaklarda bu terimler (alternatif, gerçek, performans temelli v.b.) eş anlamlı kullanılırken, bazı kaynaklara göre farklı anlamlar taşımaktadır. Shores ve Grace (1998)'e göre; gerçek değerlendirme, öğrencinin bilgi ve becerisini, okul dışındaki gerçek hayatta kullandığına benzer bir yolla uygulaması sırasında değerlendirilmesidir. Gerçek değerlendirme, performans kalitesine olduğu kadar ürüne de odaklanır ve öğrenciler öğrenme sürecinde daha aktif bir rol üstlenirler. Bu değerlendirme öğrencinin sınıfta kazandığı pek çok beceriyi gelecekteki öğrenmelerinde uygulamasını gerektirir [7]. Standart kâğıt-kalem testleri yerine, öğrencinin gerçek dünya tecrübelerinin değerlendirildiği gerçek değerlendirme, bazen alternatif değerlendirme ile aynı anlamda kullanılmaktadır [18].

Genellikle geleneksel değerlendirme yaklaşımları ürün temelli ölçme ve değerlendirmeye odaklanırken, alternatif değerlendirme yaklaşımları ölçme ve değerlendirmeyi süreç boyunca dikkate alır. Geleneksel ve alternatif değerlendirme yaklaşımları arasındaki farklar Tablo 1'de gösterilmektedir.

Hazırlanan programın uygulayıcısı konumunda öğretmenler olduğuna göre onların program hakkındaki tutum, inanç ve beklentileri ile programın uygulanabilirliği ve etkililiği konusundaki görüşleri program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Programın önemli bileşenlerinden biri olan ölçme ve değerlendirme boyutu konusunda öğretmenlerin görüşlerini almayı amaçlayan araştırmanın, bu boyuttaki eksiklikleri tespit etme ve problemleri giderme konusunda eğitimcilere ışık tutacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

İlköğretim sınıf öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yaklaşımlarına ilişkin görüşlerini ve bu yaklaşımları kullanma düzeylerini belirlemeye yönelik olarak yapılan bu çalışmada özel durum (case study) yöntemi kullanılmıştır.

Özel durum yöntemi, çoğunlukla bir anket çalışmasının ortaya çıkardığı özel bir durumu incelemek üzerine kurulur. Bu yöntemin kullanıldığı araştırmalarda sınırları belirlenmiş olan bir durum bütünüyle incelenir. Çalışmadaki faktörlerin ve delillerin birbiriyle olan ilişkileri incelenerek, sebep-sonuç ilişkileri üzerine yoğunlaşılır [2].

Tablo 1: Geleneksel ve Alternatif Değerlendirme Yaklaşımlarının Karşılaştırılması

Geleneksel Değerlendirme		Alternatif Değerlendirme
Genel olarak değerlendirilir	Bilgi	Çoklu anlamlar içerir
Pasif bir süreçtir	Öğrenme	Aktif bir süreçtir
Sonuçtan ayrılır	Süreç	Sonuç ile bir arada değerlendirilir
Bilginin parçalara ayrılmasına odaklanır	Odak	Araştırmaya odaklanır
Öğrenmeyi belgelemektir	Amaç	Öğrenmeyi kolaylaştırmaktır
Bilişsel yetenekler, duyuşsal ve psikomotor yeteneklerden ayrılır	Yetenekler	Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yetenekler arasında bağlantılar kurulur
Başarı temellidir	Değerlendirme	Başarı ile birlikte gelişimi de içerir
Öğretmenin sorumluluğundadır	Güç ve Kontrol	Öğretmenle birlikte öğrencinin sorumluluğundadır
Öğrenme bireysel bir süreç olarak görülür	Bireysel ve İşbirlikli Süreç	Öğrenme işbirlikli bir süreç olarak görülür

Anderson (1998)'den uyarlanmıştır.

Çalışmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan anket formu kullanılmıştır. Anket formu oluşturulurken öncelikle alan yazındaki çalışmalardan, öğretmen ön görüşmelerinden ve ölçme-değerlendirme alanında uzman kişilerden yararlanarak bir soru havuzu hazırlanmıştır.

Oluşturulan soru havuzu ile hazırlanan ilk form örnekleme uygun bir alt gruba uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar uzman kişilere sunularak görüşleri alınmıştır. Uzman kişilerin görüşlerine yer verilerek anket formundaki bazı sorular çıkarılmış, bazı sorular ise yeniden düzenlenmiştir. Böylece form son şeklini almıştır.

Çalışmada kullanılan anket formun hazırlanmasında uzman kişilerin görüşlerinin alınması ve araştırma verilerinin tümünün araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenip daha sonra uzlaşma noktası sağlanana kadar analiz edilmesi araştırmanın inandırıcılığını artırmak için kullanılan stratejilerdir.

Çalışmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin demografik özelliklerini, ikinci bölümde ise alternatif değerlendirme yaklaşımları ile ilgili görüşlerini ve bu yaklaşımları kullanma düzeylerini tespit etmeye

yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde yer alan ve bu çalışma kapsamında incelenecek olan açık uçlu sorular şu şekildedir:

- Alternatif değerlendirme yaklaşımlarını nasıl tanımlarsınız?
- Derslerinizde sıklıkla kullandığımız değerlendirme yaklaşımları (geleneksel-alternatif) hangisidir? Neden?
- Derslerinizde sıklıkla uyguladığınız alternatif değerlendirme tekniği/ teknikleri nelerdir?
- Bu teknikleri hangi derslerde daha sık, hangi derslerde daha az uyguluyorsunuz?
- Alternatif değerlendirme yaklaşımlarını uygularken karşılaştığımız zorluklar nelerdir?
- Geleneksel değerlendirme yaklaşımları ile karşılaştığımızda bu yaklaşımları uygulamanın avantaj ve dezavantajları nelerdir?

Öğretmenler anketteki soruları yaklaşık 30-40 dakikalık sürede tamamlamışlardır. Anket formundan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından analiz edilmiş, cevaplar benzerliklerine göre gruplandırılarak farklı boyutlar içerisinde yorumlanmıştır.

2.1. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini Sivas, Eskişehir, Manisa ve Ankara illerinde merkez ve köy

ilköğretim okullarında görev yapan 70 öğretmen oluşturmaktadır.

Araştırmanın örnekleme seçilirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemleri, tam anlamıyla nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkmış olup, pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlıdır [19].

Araştırmacılar ulaşılması kolay olan merkez ve köy okullarındaki öğretmenleri seçmişlerdir. Bu grupta yer alan ilköğretim öğretmenlerinin görev yaptıkları illerin farklı bölgelerde (İç Anadolu ve Ege bölgeleri), illerde ve kesimlerde (Merkez okul-Köy okulu) yer alması, öğretmenlerin kıdemleri ve mezun oldukları okullar bakımından farklılık göstermeleri araştırmadan elde edilen verilerin çeşitliliğine imkân tanımıştır.

Araştırma için seçilen örneklem grubundan elde edilen verilerin belirli bir aşamada tekrarlanarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Aynı verilerin tekrarlanması veri doygunluğuna ulaşıldığının göstergesidir.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmadaki veriler hazırlanan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Formlar öğretmenlere verilerek soruları cevaplamaları istenmiştir. Yaklaşık 35 dk'lık bir sürede öğretmenler anket formu tamamlamışlardır. Araştırma veri doygunluğuna ulaşana kadar veriler toplanmaya devam edilmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Özellikler	İçerik	N	%
Görev yaptıkları iller	Sivas	27	38,6
	Manisa	18	25,7
	Eskişehir	15	21,4
	Ankara	10	14,3
	Toplam	70	100,0
Görev yapılan yer	Köy okulu	24	34,3
	Merkez okul	46	65,7
	Toplam	70	100,0
Cinsiyet	Bay	37	52,9
	Bayan	33	47,1
	Toplam	70	100,0
Mesleki kıdem	1-3 yıl	2	2,9
	4-7 yıl	19	27,1
	8-12 yıl	18	25,7
	13-19 yıl	17	24,3
	20 yıl ve üzeri	14	20,0
	Toplam	70	100,0
Mezun olunan okullar	Eğitim fakültesi	28	40,0
	Diğer	42	60,0
	Toplam	70	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 27 tanesi Sivas, 18 tanesi Manisa, 15 tanesi Eskişehir ve 10 tanesi Ankara illerinde görev yapmaktadırlar. Öğretmenlerin %53'ü bay, %47'si ise bayandır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu 4-7

2.3. Verilerin Analizi

Anket formunun ilk bölümünde yer alan cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan okul gibi demografik bilgiler bölümünde frekans (f) ve yüzde (%) hesaplamaları yapılmıştır.

Öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımları ile ilgili görüşlerinin alındığı anketin ikinci bölümünden elde edilen veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenmiştir. Öğretmenlerin her soruya verdikleri cevaplar tek tek yazılmış, daha sonra benzer cevaplar gruplandırılmıştır. Öğretmenler bazı sorularda birden fazla cevap vermiş, bazı sorularda cevap vermemiş, bazı sorularda ise ilgisiz cevaplar vermişlerdir. Bu da cevap sayısı ve örneklemedeki öğretmenlerin sayıları arasında farklılıklara neden olmaktadır.

Araştırmacılar tarafından veriler ayrı olarak değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler sonucunda araştırmacılar bir araya gelerek verilerin gruplandırılmasında uzlaşma noktasına ulaşmışlardır. Bu işlem verilerin inandırıcılığını artırmakta ve veri kaybını önlemede etkili olmuştur.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri ve araştırmanın problemlerini oluşturan açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen veriler analiz edilerek tablolandırılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin illere göre dağılımı, cinsiyetleri, mesleki kıdemleri ve mezun oldukları okullara göre özellikleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

yıllık kıdeme sahiptir. Mezun oldukları okullar incelendiğinde öğretmenlerin sadece %40'nın eğitim fakültesinden, kalan %60'ının ise öğretmen okulu (%12), eğitim yüksek okulu (%33), fen-edebiyat fakültesi (%29) ve diğer fakülteler (%9) den mezun olduğu

görülmektedir. Öğretmenlerin %5'i ise yüksek lisans yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 3'de öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımları ile ilgili tanımları yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler alternatif değerlendirme yaklaşımlarını oldukça farklı şekillerde tanımlamışlardır. Öğretmenlerin görüşleri araştırmacılar tarafından beceri, gözlem, bireysel farklılıklar, süreç, işbirliği, çok yönlülük, öğrenci merkezlilik ve yapılandırmacılık olmak üzere sekiz alt kategoride irdelenmiştir. Genel olarak öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımlarını tanımlarken geleneksel değerlendirme yaklaşımlarından ayrılan yönleri üzerine görüş bildirerek tanımlama yoluna gittikleri görülmektedir (örneğin; çok yönlü olması, becerilerin değerlendirilmesi, süreç değerlendirme, performans değerlendirme, öz değerlendirme gibi). Çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu alternatif değerlendirme yaklaşımlarını beceri ve çok yönlülük boyutunda tanımlamışlardır. Beceri boyutunda "Öğrencilerin bilgi ve becerilerini göz önüne alan bir yaklaşım", çok yönlülük boyutunda ise "çocuğu çok yönlü değerlendiren bir yaklaşım" ifadeleri öğretmenlerin en sık kullandığı ifadelerdir. Sık verilen cevaplardan bir diğeri ise alternatif değerlendirmenin; "geleneksel değerlendirmenin dışında yer alan yeni bir değerlendirme yaklaşımı" olduğudur.

Tablo 4'te öğretmenlerin kullandıkları değerlendirme yaklaşımlarının (geleneksel/alternatif) frekans ve yüzdeleri görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu (%44'ü) geleneksel ve alternatif değerlendirmeyi bir arada ve aynı sıklıkta kullandıklarını ifade etmektedirler.

Görülmektedir ki; öğretmenlerin %30'u her iki değerlendirme yaklaşımını da kullanmakla birlikte alternatif değerlendirme yaklaşımlarını daha sık kullandıklarını belirtmektedirler. Araştırma grubunda yer alan öğretmenlerin çok azı sadece alternatif (%2.86) ya da sadece geleneksel değerlendirme (%4.28) yaklaşımlarını kullandıklarını söylemişlerdir.

Öğretmenler alternatif değerlendirme yaklaşımlarını daha sık tercih etme nedenlerini "Geleneksel değerlendirmenin objektif olmadığını düşündüğüm için", "Bu yaklaşımla öğrenme düzeylerini ve öğrenci gelişimlerini daha kolay gözlemleyebildiğim için", "Öğrenci merkezli olduğu için", "Geleneksel değerlendirmenin öğrenci için yetersiz olduğunu düşündüğüm için", "Öğrencilerin farklı yetenek ve ilgi alanlarını ortaya çıkardığı için", "Çok yönlü olduğu için" şeklinde ifade etmişlerdir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Alternatif Değerlendirme Yaklaşımları İle İlgili Tanımları

Öğretmenler geleneksel değerlendirme yaklaşımlarını daha sık tercih etme nedenlerini;

"Alternatif değerlendirmeyi uygulanabilirlikten uzak buluyorum", "Okulun fotokopi inkânları yetersiz", "Zaman, ekonomi ve teknik altyapı eksikliği nedeniyle uygulayamıyorum", "Alışkanlıklarımdan vazgeçemiyorum", "Yeterli bilgiye sahip değilim", "Öğrenci değerlendirmesi için daha faydalı olduğunu düşünüyorum" şeklinde açıklamışlardır.

Öğretmenler hem alternatif hem de geleneksel değerlendirme yaklaşımlarını bir arada tercih etmelerinin nedenlerini ise; "Halen sistemdeki mevcut sınavlar geleneksel değerlendirme yaklaşımlarına benzer şekilde yapıldığı için", "Velilerin ve öğrencilerin alışık olduğu ölçme değerlendirme yöntemlerini de tercih etmem gerektiği için" şeklinde ifade etmişlerdir.

Tablo 5'te öğretmenlerin kullandıkları alternatif değerlendirme tekniği/teknikleri ile ilgili veriler bulunmaktadır. Tabloda alternatif değerlendirme yaklaşımlarını uygulayan öğretmenlerin en fazla kullandıkları tekniğin proje ödevleri olduğu görülmektedir. Yeni eğitim programı ve bu programa uygun olarak hazırlanan ders kitaplarında konuya yönelik bilgi, beceri ve tutumların geliştirilmesi için proje ve araştırma ödevlerinin bulunduğu görülmektedir. Araştırmaya göre de öğretmenlerin bu proje ve araştırma ödevlerini sıklıkla kullanarak öğrencilerini değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin çoktan seçmeli testler, boşluk doldurma soruları ve açık uçlu soruları da alternatif değerlendirme teknikleri içerisinde ele aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin bu geleneksel değerlendirme tekniklerini de alternatif değerlendirme teknikleri gibi algılayıp uygulamaları kavram kargaşalarından kaynaklanmaktadır. Araştırmaya göre alternatif değerlendirme teknikleri içerisinde yer alan kavram haritaları, bulmaca, görüşme ve kelime ilişkilendirme gibi teknikler öğretmenlerin en az tercih ettikleri teknikler arasındadır.

Tablo 6'da öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımlarında yer alan teknikleri hangi derslerde sık hangi derslerde daha az tercih ettikleri gösterilmektedir.

Tablo 6'da görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenler alternatif değerlendirme yaklaşımlarını en sık Türkçe dersinde kullandıklarını ifade etmektedirler. Ayrıca araştırma bulgularına göre öğretmenlerin bu teknikleri sıklıkla kullandıkları diğer derslerin Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Matematik ile Fen ve Teknoloji olduğu görülmektedir.

Tablo 4: İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Derslerinde Kullandıkları Değerlendirme Yaklaşımları

	Boyutlar	Cevaplar	N	
“Alternatif değerlendirme yaklaşımlarını nasıl tanımlarsınız?”	Beceri	Öğrencilerin bilgi ve becerilerini göz önüne alan değerlendirme biçimidir	10	
		Beceri ve performans görevine dayalı sorularla öğrencilerin üst düzey zihinsel becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan değerlendirme yaklaşımıdır	2	
		Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerini tümüyle değerlendiren bir yaklaşımdır	1	
		Öğrencilerin psikososyal becerilerini ölçen bir değerlendirme yaklaşımıdır	1	
	Gözlem	Öğrenciyi gözlemeye ve çalışma ürünlerini, ders içi performanslarını uzun bir süreçte değerlendirmeye yönelik bir yaklaşımdır	6	
		Öğrenci gözlem, öz değerlendirme, grup değerlendirme formları ve ürün dosyaları ile yapılan değerlendirmedir	2	
		Etkinlik ve grup çalışmalarının gözlenerek değerlendirilmesidir	1	
	Bireysel farklılıklar	Bireysel farklılıkları göz önüne alan değerlendirmedir	4	
		Farklı bakış açılarını göz önüne alan değerlendirmedir	2	
		Her öğrencinin ilgi, beklenti ve gereksinimi göz önüne alınarak yapılan değerlendirmedir	1	
	Süreç	Öğrenme süreci içerisinde kullanılan değerlendirmedir	5	
		Öğrencinin konu tema sonundaki kazanımlarını belirlemeye çalıştığımız ve özellikle ders içindeki etkinlik ve davranışlarını değerlendirdiğimiz yaklaşımlardır	1	
		Öğrencilerin yıl içinde verilen hedef davranışları ürün dosyasına, değerlendirme ölçeklerine, sınıf içindeki aktifliğine göre kazanıp kazanmadığına dair yapılan değerlendirmedir.	1	
		Sadece sonucu değil aynı zamanda süreci de değerlendirdiğimiz yaklaşımlardır	1	
	İşbirliği	Öğrenci-veli-öğretmen işbirliğine dayalı bir yaklaşımdır	2	
	Çok yönlülük	Çok yönlü bir değerlendirme biçimidir	6	
		Çoklu zekâ kuramına dayalı olarak yapılan değerlendirmedir	5	
		Çocuğun gelişimini her yönüyle, bir bütün olarak destekleyen değerlendirmedir	3	
	Öğrenci merkezlilik	Öğrenciyi aktif hale getiren, araştırmacı ruh kazandıran ve yaratıcılığı ön plana çıkaran bir değerlendirme yaklaşımıdır	2	
		Öğrenci merkezli çağdaş bir yaklaşımdır	2	
	Yapılandırmacılık	Geleneksel değerlendirmenin dışında yer alan yeni bir değerlendirme yaklaşımıdır	8	
		Oluşturmacı yaklaşıma dayalı olarak yapılan objektif bir değerlendirmedir	3	
		Öğrencilerin ön bilgilerini dikkate alan değerlendirme yaklaşımıdır	1	
Cevap vermeyenler			5	
“Derslerinizde sıklıkla kullandığınız değerlendirme yaklaşımları (geleneksel-alternatif) hangisidir?”	Cevaplar		N	%
	Sadece geleneksel değerlendirme yaklaşımını kullanıyorum		3	4.28
	Sadece alternatif değerlendirme yaklaşımını kullanıyorum		2	2.86
	Her ikisini de aynı sıklıkta kullanıyorum		31	44.28
	Her ikisini de kullanıyorum ancak geleneksel değerlendirmeyi daha sık kullanıyorum		13	18.57
Her ikisini de kullanıyorum ancak alternatif değerlendirmeyi daha sık kullanıyorum		21	30	

Tablo 5: Öğretmenlerin Derslerinde Sıklıkla Kullandıkları Alternatif Değerlendirme Tekniği/Teknikleri

“Derslerinizde sıklıkla uyguladığınız alternatif değerlendirme tekniği/ teknikleri nelerdir?”	Alternatif değerlendirme teknikleri	Öğretmen Sayısı (N)
	Proje ödevleri	28
	Gözlem formları	18
	Öz değerlendirme formları	14
	Öğrenci ürün değerlendirme dosyası	12
	Akran değerlendirme formları	9
	Grup çalışmaları	9
	Sözlü sunumlar	8
	Çoktan seçmeli sorular	7
	Drama	5
	Performans değerlendirme	5
	Boşluk doldurma soruları	3
	Rubrik (Dereceli puanlama anahtarı)	2
	Soru-cevap	2
	Yazılı raporlar	2
	Açık uçlu sorular	2
	Doğru- Yanlış soruları	2
	Kavram haritaları	1
	Bulmaca	1
Kelime ilişkilendirme	1	
Görüşme	1	
Cevap vermeyenler	7	

Tablo 6. Alternatif Değerlendirme Tekniklerinin Derslerdeki Kullanım Sıklığı

Dersler		Matematik	Türkçe	Hayat Bilgisi	Fen ve Teknoloji	Sosyal Bilgiler	Müzik	Resim	Beden Eğitimi
Kullanma Sıklığı	En sık	27	47	27	25	30	5	6	4
	En az	19	6	6	4	2	11	11	11

Öğretmenlerin ifadelerine göre alternatif değerlendirme yaklaşımlarında yer alan teknikleri en az kullandıkları ders matematiktir. Bunun dışında Beden Eğitimi, Resim ve Müzik derslerinde alternatif değerlendirme tekniklerinin diğer derslere göre daha az kullanıldığı görülmektedir. Bu bulguların içinde ilginç olan alternatif değerlendirme yaklaşımlarının kullanımı açısından matematik dersinin hem en az hem de en sık kullanılan dersler içinde yer almasıdır. Bununla birlikte 6 öğretmen tüm derslerde bu yaklaşımı kullandığını belirtmektedir.

Öğretmenler alternatif değerlendirme yaklaşımlarını derslerinde kullanma ve kullanmama nedenlerini şu şekilde açıklamaktadırlar;

“Resim, Beden Eğitimi ve Müzik gibi beceriye dayanan derslerde daha iyi

uygulanabileceğini düşünüyorum”, “Sözel becerilerin ve kendini ifade etmenin gerekli olduğu Türkçe dersinin iyi bir uygulama alanı olduğunu düşünüyorum”, “Harfleri kavramada, resim ve hikâyeleştirmede, öğrencileri düşünmeye yöneltmede etkili olduğu için Türkçe, Matematik ve Hayat Bilgisi dersinde kullanıyorum”, “Hayat Bilgisi ve Türkçe konuları alternatif değerlendirme yaklaşımlarının kullanımına daha elverişli ve somut olduğu için bu derslerde sık kullanıyorum”, “Sosyal, Fen ve Teknoloji, Türkçe ve Matematik derslerinde yapılabilecek çalışmalara örnekler olduğu için sık kullanıyorum”, “En sık miğfer derslerde kullanıyorum, çünkü bu derslerin yapısı alternatif değerlendirme yaklaşımlarını kullanmaya daha müsait”, “Fen ve Teknoloji dersi grup çalışmalarına uygun olduğu için bu derste sıklıkla kullanıyorum”, “Türkçe,

Matematik, Hayat Bilgisi derslerinde işlenen temaların kalıcı hale gelmesi, pekiştirilmesi, günlük hayatla ilişki kurulması için bu derslerde sık kullanıyorum”, “Okuma, anlama, anlatım ve yazma becerilerini pekiştirebilmek için Türkçe dersinde sık kullanıyorum”, “Matematik kitapları yetersiz olduğu için bu derste az kullanıyorum”, “Matematik dersinde materyal az olduğu için bu derste az kullanıyorum”, “Bazı tekniklerin nasıl kullanılacağını bilmediğim için en az Resim dersinde ve en sık Türkçe dersinde kullanıyorum”

Öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında derslerinde alternatif değerlendirme tekniklerini

tercih etmelerinde; uygulamaya yönelik üniteler, konunun grup çalışmalarına uygunluğu, konu ile ilgili örnek materyallerin bolluğu gibi faktörlerin önemli olduğu görülmektedir. Bu anlamda öğretmenler en fazla sıkıntıyı matematik dersinde bu teknikleri kullanırken sıkıntı yaşamaktadırlar. Bunun nedenini matematik dersi ile ilgili materyal eksikliğine ve kitaplardaki örneklerin yetersizliğine bağlamaktadırlar.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımlarını kullanırken karşılaştıkları zorluklar Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7: Alternatif Değerlendirme Yaklaşımlarını Kullanırken Öğretmenlerin Karşılaştıkları Zorluklar

	Öğretmenlerin İfadeleri	N
“Alternatif değerlendirme yaklaşımlarını uygularken karşılaştığımız zorluklar nelerdir?”	Kaynak eksikliği	20
	Zaman problemi	20
	Öğrencilerin bu tip değerlendirmeler konusundaki bilgi eksikliği ve ilgisizliği	11
	Farklı sosyoekonomik ve kültürel çevrelerin etkileri	10
	Öğretmenlerin öğrencilerin seviyesine uygun değerlendirme ölçeği hazırlamakta zorlanmaları	10
	Öğrencilerin bireysel gözlem formları ve akran değerlendirme formlarını objektif olarak kullanamaması	5
	Veli ilgisizliği	3
	Sınıf mevcudunun fazlalığı	3
	Öğrenci çalışmalarını velilerin yapması	3
	Değerlendirme formlarının fazlalığı	2
	Öğretmenin objektif olamaması	2
	Grup çalışmalarının zorluğu (özellikle farklı köylerden gelen öğrenciler için)	2
	Velileri ikna etmenin zorluğu	2
	Formlardaki soruların ve ifadelerin tam anlaşılabilmesi	1
	Evrak fazlalığından dolayı	1
	Soyut olması	1
	Öğretmene aşırı yük getirmesi	1
	Öğrencilerin bilgi ve becerilerinin ortaya çıkarmaması	1
	İlk defa uygulanıyor olması	1
Cevap vermeyenler	5	

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımlarını kullanırken karşılaştıkları en büyük zorlukların başında kaynak eksikliği ve zaman problemi gelmektedir. Araştırmada kaynak eksikliği olarak ifade edilen boyutun içeriğinde; okuldaki alt yapı eksiklikleri (fotokopi, bilgisayar, internet) ve alternatif değerlendirme yaklaşımları ile ilgili basılı ve elektronik kaynakların yetersizliği yer almaktadır. Araştırma bulgularına göre bu teknikleri kullanırken karşılaşılan diğer zorluklar arasında; öğretmen ve öğrenciler için yaklaşımın yeni olmasından kaynaklanan bilgi eksikliği ile öğrencilerin farklı sosyoekonomik ve kültürel

çevrelerden gelmelerinden kaynaklanan zorluklar sayılabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden sadece birinin “yaklaşımın ilk defa uygulanıyor olmasını” ve “öğretmene yük getirmesini” zorluk olarak gördüğünü ifade etmesi bulgular açısından şaşırtıcı bir sonuçtur.

Tablo 8’de çalışmaya katılan öğretmenlerin alternatif değerlendirme yaklaşımlarını kullanmanın avantaj ve dezavantajları hakkındaki görüşleri yer almaktadır.

Öğretmenler alternatif değerlendirme yaklaşımlarını kullanmanın en büyük avantajı olarak; öğrencilerinin çok yönlü değerlendirilmesine fırsat tanımasını görmekteyiz. Ayrıca, alternatif değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilere bilgi ve becerilerini

ortaya koymada imkân tanınması ve öğretmenlere öğrencilerini daha iyi gözleyip, tanıma fırsatı vermesi diğer avantajlar arasında yer almaktadır. Öğretmenler bu yaklaşımları kullanmanın bazı dezavantajları olduğunu da belirtmektedirler. Öğretmenlere göre en büyük

dezavantaj zaman problemidir. Ayrıca bu yaklaşımları kullanırken kırtasiyeciliğin çok fazla olması ve bunun ekonomik boyutunun öğretmen ve öğrencilere yük getirmesi belirtilen diğer dezavantajlar arasındadır.

Tablo 8: Alternatif Değerlendirmenin Geleneksel Değerlendirmeye Göre Avantajları ve Dezavantajları

“Geleneksel değerlendirme yaklaşımları ile karşılaştırıldığında bu yaklaşımları uygulamanın avantaj ve dezavantajları nelerdir?”	Avantajları	N	Dezavantajları	N
		Öğrencilerin çok yönlü değerlendirilmesini sağlaması	19	Zaman probleminin olması
	Öğrencinin bilgi ve becerilerini ortaya koymalarına imkân tanınması	12	Ekonomik olmaması	10
	Öğrenciyi daha iyi gözlemlemeye ve tanımaya fırsat vermesi	12	Kırtasiyeciliğin çok fazla olması	9
	Öğrencinin özgüvenini artırması ve kendini rahatça ifade edebilmesine fırsat sağlaması	10	Okul ve çevre imkânlarının uygun olmaması	6
	Öğrenci aktifliğini sağlaması	9	Öğretmenin çok fazla emek harcaması	4
	Daha gerçekçi ve objektif olması	9	Materyallerin yeterli olmaması (okulda fotokopi makinesi, bilgisayar, yazıcı eksikliği)	3
	Öğrencilerin araştırma, inceleme ve sorumluluk alma becerilerini geliştirmesi	8	Velilerin bilinçli olmaması ve ilgisizliği	3
	Öğrenci için dersi eğlenceli hale getirmesi	7	Konunun dağılmasına ve öğrencide ilgi kaybına neden olması	3
	Öğrencilerin konuları daha iyi kavraması ve öğrendiklerini uygulayabilmelerine fırsat vermesi	5	Öğrencinin kullanılan değerlendirme tekniğini anlamaması ya da yanlış anlaması	2
	Öğrenciyi kendini ve arkadaşlarını gözlemlemeyi öğretmesi	4	Sınıfların çok kalabalık olması	2
	Çoklu zekâ kuramına uygun olması	4	Merkezi sınav sistemine uygun olmaması	2
	Öğrencilerin işbirliği içinde çalışıp iletişim kurmalarını sağlaması	4	Öğretmen için uygulama ve değerlendirmenin zor olması	1
	Gelişmeye açık olması	3	Yazılı ve sözlü ifadelerin tam olarak anlaşılabilmesi	1
	Mesleki yönlendirmede öğretmene kolaylık sağlaması	3	Öğrenci çalışmalarını kısıtlaması	1
	Öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önüne alması	2	Yeteri kadar örnek materyal bulunmaması	1
	Öğrenme sürecinin her aşamasının değerlendirilmesine fırsat tanınması	2	Öğrencilerin not kaygılarını azalttığı için bu yaklaşımları ciddiye almaması	1
	Cevap vermeyenler	5	Cevap vermeyenler	11

4. TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada ilköğretim sınıf öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yaklaşımları hakkındaki görüşleri irdelenmiştir. Çalışmada farklı illerde ve farklı sosyoekonomik çevrelerde görev yapan 70 sınıf öğretmenin görüşleri alınmıştır. Öğretmenlerin aldıkları eğitim ve mesleki kıdemleri de çeşitlilik göstermektedir.

Çalışma kapsamında öğretmenlere açık uçlu sorular sorulmuştur. Öncelikle öğretmenlere “Alternatif değerlendirme yaklaşımlarını nasıl

tanımlarsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde bu yaklaşımı 14 öğretmen “beceri” boyutunda tanımlamıştır. Ancak bu boyutta farklı öğretmenler farklı becerileri ifade etmiş (bilişsel, duyuşsal, psikomotor (n=1), psikososyal (n=1)), hiçbir öğretmen alternatif değerlendirme yaklaşımını bu becerilerin tümünü bir arada ölçen yaklaşım olarak açıklamamıştır. Öğretmenlerin cevaplarının en fazla yer aldığı bir diğer boyut da “çok yönlülük” boyutudur. Öğrencilerin farklı zekâ tiplerine sahip olduklarını ve her bir zekânın

kendi içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini öne süren çoklu zekâ kuramı yeni ilköğretim eğitim programının temel dayanaklarından biridir. Alternatif değerlendirme yaklaşımı öğrencilere çoklu değerlendirme fırsatları sunulması gerektiğini vurgular [8]. Öğretmenlerde ifadelerinde bu yaklaşımın, öğrencilerin gelişimini daha iyi gösterdiğini ve onların farklı yönlerini değerlendirme fırsatı sunduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin 12 tanesi bu yaklaşımı “yapılandırmacılık” boyutunda açıklamıştır. Bireyin kendine özgü özelliklerini dikkate alan, yeni bilgilerin ön bilgiler üzerine inşa edildiğini savunan yapılandırıcı öğrenme yaklaşımı, ölçme ve değerlendirmenin bireye özgü ve çeşitli olması gerektiğini vurgular. Öğretmenlerimiz de alternatif değerlendirme yaklaşımlarının bireyin ön bilgilerini dikkate aldığını ve objektif bir değerlendirme sunduğunu ifade etmişlerdir. “Gözlem” ve “Süreç” boyutunda ifadeleri bulunan öğretmenler bu yaklaşımı; öğrencilerini daha iyi gözleme ve onları daha iyi tanıma fırsatı sağlayan, süreç boyunca öğrencilerinin gerek oluşturdukları ürünler gerekse katıldıkları etkinlik ve grup çalışmaları sayesinde daha iyi takip etme fırsatı sunan bir yaklaşım olarak tanımlamışlardır. Dersteki değerlendirmenin sadece öğretmen tarafından yapılmadığı, öğrencinin de kendini ve akranlarını değerlendirmede rol aldığı öğrenci merkezli alternatif değerlendirme yaklaşımı, öğrencinin derste aktif olmasını gerektirir. Öğretmenlerin de bu konudaki düşünceleri benzerdir. Öğretmen-öğrenci ve veli işbirliğini gerektiren, bireysel farklılıklara önem veren bu yaklaşım öğretmenler tarafından “işbirliği” ve “bireysel farklılıklar” boyutunda farklı şekillerde ifade edilmiştir. Bu soruya 65 öğretmen cevap vermiştir. Cevapların doğru ancak eksik olduğu, hiçbir öğretmenin tüm boyutları ele alarak alternatif değerlendirme yaklaşımını tanımlayamadığı görülmektedir.

Öğretmenlere derslerinde geleneksel mi yoksa alternatif değerlendirme yaklaşımlarını mı daha sık kullandıkları sorulduğunda çoğunluğun her iki yaklaşımı da bir arada ve aynı sıklıkta kullandığını (%44) belirtmesi oldukça iyidir. Burada ilginç olan bazı açıklamalar dikkati çekmektedir. Öğretmenler her iki yaklaşımı bir arada kullanma nedenlerini, “sistemdeki mevcut sınavların geleneksel değerlendirme yaklaşımlarına benzer şekilde yapılması” ve “velilerle öğrencilerin alışık olduğu ölçme değerlendirme yöntemlerini de kullanmaları gerektiği için” şeklinde açıklamışlardır. 2004–2005 ilköğretim eğitim

programında her iki yaklaşımında bir arada kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Ancak alternatif değerlendirme yaklaşımının; anlamlı ve derinlemesine öğrenilen bilgileri, bilimsel mantığı, öğrencilerin analiz ve yorumlama becerilerini ölçmede daha etkin olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda her iki değerlendirme yaklaşımının bir arada kullanılması olağandır. Bu soruya cevap veren öğretmenlerin %4 ’ü sadece geleneksel ve %19’u çoğunlukla geleneksel değerlendirme yaklaşımlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler bu durumu; alternatif değerlendirme tekniklerini uygulayacak bilgi birikimine sahip olmama, bu tekniklerin bazı yetersizliklerden (teknik alt yapı eksikliği ve maliyetinin fazla olması) dolayı uygulanabilirlikten uzak olması, çok fazla zaman alması ve eski alışkanlıklardan vazgeçememe gibi nedenlere bağlamaktadırlar. Korkmaz ve Kaptan (2003)’in çalışmasına göre de ilköğretim öğretmenlerinin fen eğitiminde portfolyoların kullanılabilirliğine yönelik güçlükler hakkındaki düşünceleri en fazla bu konudaki mevcut “bilgi eksikliği” ve değerlendirme süreci hakkındaki “eğitim eksikliği” konusunda olmuştur. Aynı çalışmaya göre öğretmenlerin diğer güçlükler arasında zaman, okullardaki donanım eksikliği ve kaynak eksikliğini göstermesi bu araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Çalışmada öğretmenlere sorulan bir diğer soru da sıklıkla uyguladıkları alternatif değerlendirme tekniği/ tekniklerinin neler olduğudur. Bu soruya en fazla verilen cevap proje ödevleridir. Öğretmenlerin bu cevabı vermesinin bir sebebi olarak öğrencilerin karne notlarının oluşturulmasında projelerin ve performans ödevlerinin yer alması görülebilir. Bunu takip eden diğer teknikler gözlem formları, öz değerlendirme formları, öğrenci ürün dosyaları, akran değerlendirme formları, grup çalışmaları ve sözlü sunumlardır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden 12’si (örneklemin yaklaşık %17’si) en sık kullandığı alternatif değerlendirme tekniklerinden birinin öğrenci ürün değerlendirme dosyası (portfolyo dosyası) olduğunu ifade etmiştir. Morgil ve Aydın (2005)’in çalışmalarına göre öğretmenlerin derslerinde alternatif değerlendirme tekniği olarak portfolyo uygulamaları yapmaları öğrencileri motive eder ve onların özgüvenlerinin gelişmesine katkıda bulunur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ilköğretim eğitim programında [8] yer alan hemen hemen tüm teknikleri kullandıklarını

belirtmeleri dikkati çekmektedir. Ancak bazı öğretmenlerin çoktan seçmeli testler (n=7), soru-cevap (n=2), açık uçlu (n=2) ve doğru-yanlış soruları (n=2) gibi geleneksel değerlendirme tekniklerini de alternatif değerlendirme yaklaşımları içerisinde ele almaları onların bu konuda bazı kavram kargaşalarına sahip olduklarını göstermektedir.

Öğretmenler alternatif değerlendirme tekniklerini en sık Türkçe dersinde kullandıklarını ifade etmişlerdir. Türkçe dersinde bu teknikleri kullandıklarında öğrencilerin konuları günlük hayatla kolaylıkla ilişkilendirdiklerini, harfleri daha kolay kavradıklarını, resimleri hikâyeleştirerek anlattıklarını, kendilerini ifade edebildiklerini, okuma, anlama ve anlatım gibi sözel ve yazma becerilerini geliştirdiklerini belirtmektedirler. Öğretmenlerin sık kullandıkları diğer dersler arasında Sosyal bilgiler (4-5. sınıflar), hayat bilgisi (1-3. sınıflar), matematik, fen ve teknoloji dersleri yer almaktadır. Katılımcılar bu derslerin yapısının alternatif değerlendirme tekniklerini kullanmaya daha elverişli olduğunu ve kullanabilecekleri tekniklere örneklerin mevcut olduğu şeklinde açıklamalar yapmışlardır. Matematik dersi ile ilgili verilen cevaplar ise oldukça ilginçtir. Öğretmenler bu dersi alternatif değerlendirme tekniklerini hem en sık hem de en az kullandıkları ders olarak belirtmişlerdir. En az kullanma nedenlerini, kullanabilecekleri materyallerin az olmasına ve kitaplarda bu konuda yeterince örnek bulunmamasına bağlamaktadırlar. Burada öğretmenlerin kendi değerlendirme tekniklerini oluşturamadıkları, kaynak materyale çok fazla gereksinim duydukları ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin hazır materyalleri kullanmada sorun yaşamamaları ancak yeni materyalleri oluşturmada zorlanmaları onların yeni değerlendirme tekniklerini uygulama konusunda eksiklikleri olduğunu göstermektedir. Anlaşılmaktadır ki bilgi ve kavrama düzeyindeki eksiklikler öğretmenlerin uygulama düzeyinde de sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Suurtamm (2004)'ın beş matematik öğretmeniyle özel durum yaklaşımına uygun olarak yaptığı uzun süreli araştırmaya göre; öğretmenlerin gerçek değerlendirme tekniklerini kullanmalarının en önemli sebebi matematik dersinde uygulanan yeni öğretimsel yaklaşımlardır. Öğretmenlere göre şu an uygulamadaki yeni öğretim yaklaşımlarıyla işlenen bir derste, klasik kağıt-kalem testleriyle yapılan değerlendirme öğrencilerin ne bildiğini anlamamızda yetersiz kalacaktır. Gerçek değerlendirme yaklaşımlarını kullanan

öğretmenlere göre matematik konularıyla öğrencinin kendi dünyası arasında bağlantı kurulmalıdır, öğrencilerin biliş ötesi becerileri geliştirilmelidir ve öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumluluk duymalıdır. Bunları gerçekçi bir biçimde değerlendirmenin yolu da gerçek değerlendirme teknikleri kullanmaktır.

Öğretmenlere alternatif değerlendirme yaklaşımlarını uygularken karşılaştıkları zorluklar sorulduğunda en fazla kaynak eksikliği ve zaman problemi ile karşılaştıklarını belirtilmişlerdir. Öğretmenlerin bu değerlendirme yaklaşımlarını uygularken geleneksel değerlendirme yaklaşımlarına göre daha fazla zaman ayırdığı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur [16, 18]. Mintah (2003)'ün araştırma sonuçlarına göre de bu yaklaşımları sınıflarında kullanmayan öğretmenler bunun en önemli iki sebebinden birinin zaman problemi olduğunu söylemektedirler. Okuldaki alt yapı eksiklikleri (fotokopi, bilgisayar, internet) ve alternatif değerlendirme yaklaşımları ile ilgili kitap, dergi ve materyallerin yetersizliği kaynak eksikliği içerisinde yer almaktadır. Kaynak yetersizlikleri gerçekten bu değerlendirme tekniklerinin uygulanmasını zorlaştıracaktır. Öğrenci ürün dosyaları için sınıflarda dolapların olması, bilgisayar, yazıcı, projektör ve internet bağlantısı ile okullarda fotokopi makinelerinin bulunması öğretmenlerin ve öğrencilerin bu teknikleri daha kolay uygulamalarına yardımcı olacaktır. Ne yazık ki ülkemizde her okulda bu donanımlar tam olarak tamamlanamamıştır. Farklı çevrelerdeki (köy, merkezlerdeki) okullar farklı donanımlara sahiptirler. Ayrıca kalabalık sınıflar ve ekonomik yetersizliklerin öğretmenleri zorlaması doğaldır. Bunun yanında öğrencilerin bu teknikleri uygulamak için gerekli becerileri (araştırma, gözlem, öz değerlendirme, objektiflik gibi) kazanamadıkları ve bunun onların ilgisizliğine neden olduğu belirtilen diğer zorluklar arasındadır. Öğrenci velilerinin ilgisizliği ya da çocuklarının çalışmalarını kendi çalışmaları gibi sahiplenip aşırı ilgilenmeleri de zorluklar arasında yer almaktadır. Ayrıca ülkemizde yapılan merkezi sınavların çoktan seçmeli testler olması velilerin yeni değerlendirme yaklaşımlarını ciddiye almamasına ve çocuklarının boşa zaman harcadıklarını düşünmelerine neden olmaktadır. Bu anlamda öğretmenler velileri ikna etmekte de güçlük çektiklerini belirtmişlerdir. Oysaki yeni programda ailenin katılımı önemli bir yer tutmaktadır. MEB-TTKB (2005b)'e göre bu programda yer alan ölçme değerlendirme araçları ile velilerin çocuklarındaki gelişimi

izlemeleri kolaylaşacaktır. Öğretmenlerin değerlendirme formlarını oluşturmada ve kullanmada zorlanmaları, objektif olamama endişeleri, formların fazla olması ve bunların hepsini uygulamanın kendilerine aşırı yük getirdiğini düşünmeleri diğer zorluklar arasındadır. Bu yaklaşımın henüz yeni olması beraberinde pek çok zorluğu getirmiştir. Anlaşıyor ki alternatif değerlendirme yaklaşımları konusunda öğretmenler, öğrenciler ve veliler yeteri kadar bilgiye sahip değillerdir. Bu da tekniklerin verimli bir şekilde uygulamasını zorlaştırmaktadır.

Katılımcılar alternatif değerlendirme yaklaşımının avantajlarını öğrenci, öğretmen ve değerlendirme tekniklerinin özellikleri açısından farklı şekillerde ele almışlardır. Öğrencilere uygulama fırsatı sağlaması, kendini ve arkadaşlarını gözleme ve tanınmasına yardımcı olması, öz güvenini artırması, aktif olmalarını sağlaması, araştırma, inceleme ve sorumluluk alma becerilerini geliştirmesi, işbirliği içinde çalışıp iletişim kurmalarını sağlaması öğrenciler açısından avantajlardır. Mesleki yönlendirmelerde öğretmene kolaylık sağlaması öğretmen açısından avantajdır. Alternatif değerlendirme tekniklerinin gerçekçi, objektif olması, öğrenci için dersi eğlenceli hale getirmesi, çoklu zekâ kuramına uygun, gelişmeye açık olması, öğrenme sürecinin her aşamasının değerlendirilmesine fırsat tanınması ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önüne alması teknik olarak avantajları arasında yer almaktadır.

Dezavantajları ise altı başlık altında toplanabilir. 1) Okul ve çevresinden kaynaklanan dezavantajlar (ekonomik olmaması, okul ve çevre imkânlarının uygun olmaması, kırtasiyeciliğin çok fazla olması, materyallerin yeterli olmaması, yeteri kadar örnek materyal bulunmaması) 2) Öğretmen açısından dezavantajlar (öğretmenin çok fazla emek harcaması, öğretmen için uygulama ve değerlendirmenin zor olması) 3) Öğrenci açısından dezavantajlar (öğrencinin kullanılan değerlendirme tekniğini anlamaması ya da yanlış anlaması, öğrenci çalışmalarını kısıtlaması, öğrencilerin not kaygılarını azalttığı için bu yaklaşımları ciddiye almaması) 4) Veli açısından dezavantajlar (velilerin bilinçli olmaması ve ilgisizliği) 5) Uygulamadan kaynaklanan dezavantajlar (zaman probleminin olması, konunun dağılmasına neden olması, sınıfların çok kalabalık olması, yazılı ve sözlü ifadelerin tam olarak anlaşılabilmesi) 6) Merkezi sınav sistemine uygun olmamasıdır.

Öğretmenlerin tüm sorulara verdikleri cevaplar göstermektedir ki; öğretmenler alternatif değerlendirme yaklaşımlarını uygulamada isteklidirler. Bunu derslerinde uygulamak için gerekli çabayı göstermektedirler. Ancak bu yaklaşımın yeni uygulamaya konması ve bazı yetersizlikler öğretmenleri zorlamaktadır. Bu araştırma sonuçlarına dayalı olarak bazı önerilerde bulunulabilir.

1. Öğretmenler alternatif değerlendirme yaklaşımları hakkında yeteri kadar bilgiye sahip değillerdir. Bu teknikler hakkında uygulamalı seminerlere ihtiyaç duymaktadırlar. Üniversite-okul işbirliği sağlanmalı, öğretmenlere bu tekniklerin dayandığı temel felsefe ve kuramlar hakkında teorik ve uygulamalı bilgiler hizmet içi eğitim seminerleri ile verilmelidir.

2. Öğretmen yetiştiren kurumlarda bulunan aday öğretmenler bu teknikler hakkında bilgilendirilmeli ve derslerinde bu materyalleri uygulamalı olarak kullanmaları sağlanmalıdır.

3. Alternatif değerlendirme yaklaşımları hakkındaki kaynak eksikliği öğretmenlerin uygulamada zorlanmasına neden olmaktadır. Bu konuda örneklerle zenginleştirilmiş çalışmalar hazırlanmalıdır.

4. Veliler bu değerlendirme yaklaşımları hakkında bilgilendirilmeli ve böylece okul-veli-öğrenci-öğretmen işbirliği sağlanmalıdır.

5. Ülkemizde farklı çevrelerdeki (köy, ilçe ve illerdeki) okullar farklı donanımlara sahiptirler. Okuldaki alt yapı eksiklikleri (fotokopi, bilgisayar, internet) alternatif değerlendirme tekniklerinin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple öğrenci ürün dosyaları için sınıflarda dolapların olması, bilgisayar, yazıcı, projektör ve internet bağlantısı ile okullarda fotokopi makinelerinin bulunması öğretmenlerin ve öğrencilerin bu teknikleri daha kolay uygulamalarına yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Anderson, R. S. (1998) "Why Talk About Different Ways to Grade? The Shift from Traditional Assessment to Alternative Assessment". *New Directions for Teaching and Learning*, 74 (summer):5-16.
2. Çepni, S. (2001) "Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş". Trabzon: Erol Ofset Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi.

3. Harris, D. (1998). "Understanding Assessment in Vermont's Schools". National Science Foundation, Arlington, VA. (ERIC Document Reproduction Service No: ED 475 738)
4. Korkmaz H. (2004). Fen ve Teknoloji Eğitiminde Alternatif Değerlendirme Yaklaşımları. Ankara: Yeryüzü Yayınevi, Başak Matbaacılık.
5. Korkmaz H. & Kaptan F. (2003). İlköğretim Fen Öğretmenlerinin Portfolyoların Uygulanabilirliğine Yönelik Güçlükler Hakkındaki Algıları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1, 13: 159-166.
6. Korkmaz H. & Kaptan F. (2005). Fen Eğitiminde Öğrencilerin Gelişimini Değerlendirmek İçin Elektronik Portfolyo Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET, Volume 4, Issue 1, Article 13.
7. Mintah, J. K. (2003). Authentic Assessment in Physical Education: Prevalence of Use And perceived Impact on Students' Self-Concept, Motivation and Skill Achievement. Measurement in Physical Education and Exercise Science. 7 (3), 161-174.
8. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005a). İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi (6, 7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: Devlet Kitapları Basım Evi.
9. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005b). İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
10. Moon, T. R. ve başk. (2002). Development of Differentiated Performance Assessment Tasks for Middle School Classrooms. Office of Educational Research and Improvement, Washington, DC. (ERIC Document Reproduction Service No: ED 476 371).
11. Morgil, İ. & Aydın, N. (2005). Portfolyonun Geleneksel Ölçme Değerlendirme Teknikleri ile Karşılaştırılması. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
12. Shores, E. F. & Grace, C. C. (1998). The Portfolio Book: A Step-By-Step Guide for Teachers. Gryphon House, Inc., Beltsville, Maryland.
13. Sönmez, V. (2004). Öğretmen El Kitabı. Anı Yayıncılık, Ankara.
14. Spitzer, K. L., Eisenberg, M. B. & Lowe, C. A. (1998). Information Literacy: Essential Skills For the Information Age. Office of Educational Research and Improvement, Washington, DC. (ERIC Document Reproduction Service No: ED 427 780).
15. Suurtamm, C. A. (2004). Developing Authentic Assessment: Case Studies of Secondary School Mathematics Teachers' Experiences. Canadian Journal of Science Mathematics and Technology Education. 4 (4), 497-513.
16. Şaşmaz Ören, F. (2005a). Fen Eğitiminde Portfolyo ve Rubrik Değerlendirme Üzerine Bir Çalışma. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
17. Şaşmaz Ören, F. (2005b). İlköğretim 7. Sınıf Fen Bilgisi Dersinde Öğrenme Halkası Yaklaşımının, Öğrencilerin Başarı, Tutum ve Mantıksal Düşünme Yetenekleri Üzerine Etkisi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
18. Thompson, S. J., Benson, S. N. K., Pachnowski L. M. & Salzman, J. A. (2001). Decision-Making in Planning and Teaching. Addison-Wesley Educational Publishers Inc., United States.
19. Yıldırım, A & Şimşek H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Kitabevi, Ankara.